CLAY | NYT

Nr. 8, december 2025

Redaktionen afslutter det gamle år med en præsentation af den kommende udstilling SAXBO – stentøj til folket, skrevet af kunsthistoriker og Ph.d. studerende Susanne Bruhn

SAXBO – stentøj til folket

Eva Stæhr-Nielsen
Spaltekande, 1932
Vase på fod, 1950'erne
Saxbo
Foto: Ole Akhøj

af Susanne Bruhn, kunsthistoriker, Ph.d. studerende

Anledningen til udstillingen *SAXBO – stentøj til folket* er en ny donation på mere end 100 keramiske værker, som museet netop har erhvervet med generøs støtte fra Ny Carlsbergfondet. Værkerne er nøje udvalgt fra samleren og Saxbokenderen Anders Uhrskovs imponerende samling, hvilket betyder, at CLAY nu råder over en righoldig og repræsentativ samling fra det navnkundige værksted.

I donationen indgår både produktionsstykker og unika, der spænder over hele perioden fra værkstedets etablering i 1929, under navnet Nylund & Krebs, og frem til 1968, hvor Saxbo nedlægges. En hjørnesten i museets forskning og formidling er dansk kunstindustri, og her er Saxbo en af de vigtigste aktører.

Med donationen og yderligere indlån, samt værker fra CLAYs samling af Saxbo, udfolder udstillingen fortællingen om det nære samarbejde, der eksisterer mellem glasurspecialisten

→

Nathalie Krebs (1895-1978) og formgiveren Eva Stæhr-Nielsen (1911-1976). Et unikt samarbejde gennem 36 år, der er fundamentet for Saxbos kunstneriske succes.

I 1929 sammenfatter Nathalie Krebs sin vision for det nye værksteds stentøj med ordene: *Rene Farver, enkle Forme, reelt Haandværk og god Teknik*. Dette bliver ledetrådene for Saxbos produkter og aktiviteter i årene fremover. Selve forretningsideen er lige så enkel, som den er nyskabende. Man vil popularisere stentøjet, så flere får mulighed for at købe moderne kvalitetsstentøj til hjemmets indretning. For at holde priserne nede bliver produktionen systematiseret med få modeller i et begrænset sortiment af funktionelle brugsgenstande som vaser, skåle og kander. Indtil da har det primært været de to hæderkronede fabrikker, Den kgl. Porcelainsfabrik og Bing & Grøndahl, som har dyrket stentøjet som det eksklusive, moderne alternativ til tidligere tiders fornemme porcelæn forbeholdt de velhavende kunder.

I 1932 ansætter Nathalie Krebs den unge, talentfulde keramiker Eva Wilhjelm (gift Stæhr-Nielsen) direkte fra Kunsthåndværkerskolen. En beslutning, der får vidtrækkende betydning. Frem til 1968 designer Eva Stæhr-Nielsen hovedparten af Saxbos modeller, heriblandt den ikoniske *Spaltekande*, der er blevet synonym på klassisk Saxbo stentøj. *Spaltekandens* popularitet ses også i dag, hvor firmaet Spring Copenhagen har relanceret kanden. Men også Eva Stæhr-Nielsens elegante unikavase med gulgrå glasur og subtil dekoration fra 1939 understreger, at hun er en af det 20. århundredes bedste formgivere.

Med til historien hører, at Eva Stæhr-Nielsen i 1950'erne fornyr Saxbos stil og følger efterkrigstidens nye tendenser indenfor design og kunsthåndværk. Hendes stentøj bliver mere rustikt og skulpturelt med kraftigere indridsninger og brug af chamotte i stentøjsmassen. Til dette mere individuelle udtryk kræves naturligvis en anden type glasurer end de klassiske Saxbo farver, hvilket Nathalie Krebs naturligvis udvikler i dialog med Eva Stæhr-Nielsen. Et fremragende eksempel på 1950'ernes nye stil er *Vase på fod*.

Billedhuggerne

Selvom udstillingen primært fokuserer på Eva Stæhr-Nielsens formgivning og samarbejdet med Nathalie Krebs, så er der naturligvis flere keramikere ansat på Saxbo i kortere eller længere perioder. Men også adskillige kunstnere, herunder billedhuggerne Hugo Liisberg (1896-1958) og Jens Jacob Bregnø (1877-1946), frekventerer jævnligt Saxbo, hvor de får deres statuetter og figuriner udført i stentøj enten som unikaværker eller i mindre serier.

For Saxbo udgør figurinerne en vigtig del af virksomheden, og ofte bliver de serieproduceret i årevis, blot med variationer i glasurerne. Hugo Liisberg er en af de første kunstnere, som

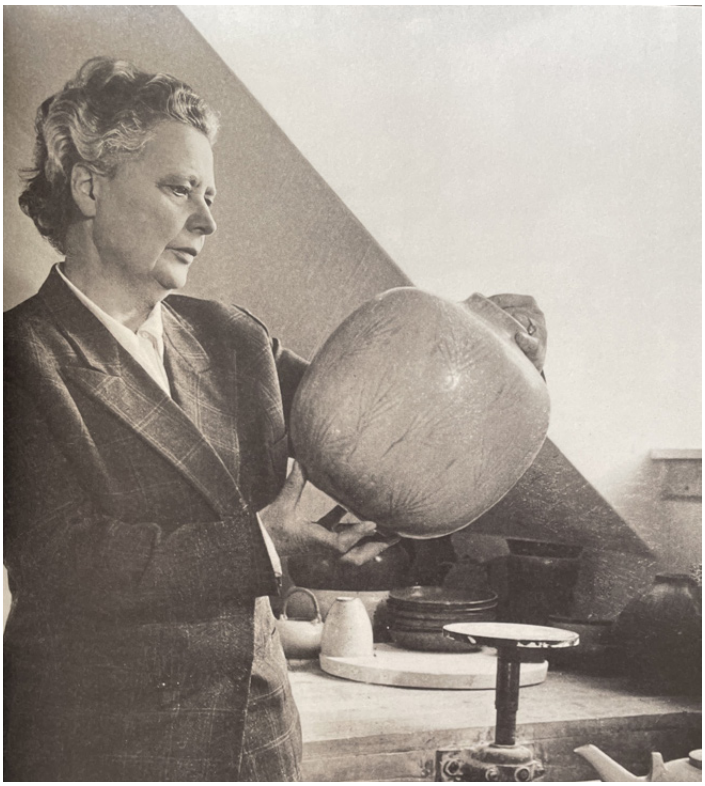

Nathalie Krebs, 1939
Foto: ukendt

Eva Stæhr-Nielsen
Vase, 1939
Saxbo
Foto: Ole Akhøj

samarbejder med Nathalie Krebs, og hun vejleder ham og vælger glasurerne til hans dyre- og fuglefigurer, der også indgår i Saxbos udstillinger. Også Jens Jacob Bregnø får statuetter lavet på Saxbo, hvoraf flere vises på udstillingen på CLAY. I 1930'erne giver de tætte relationer til billedhuggerne en ekstra fordel for Saxbo, da kunstnerne er vant til at arbejde i store formater og kan skabe markante krukker som blikfang til udstillingerne. En opgave, som fra 1940'erne overgår til Eva Stæhr-Nielsen.

International succes

Udover de mange hundrede modeller til Saxbos produktion er Eva Stæhr-Nielsen også kunstneren bag flere af de bemærkelsesværdige krukker og vaser, ofte unika, som Saxbo skaber til kunstindustri- og designudstillinger i ind- og udland, hvor værkstedets kunstneriske succes cementeres. Nathalie Krebs og Eva Stæhr-Nielsen modtager flere internationale priser og anerkendelser, også på Verdensudstillingen i Paris i 1937 og Triennalerne i Milano i 1954 og 1957. Saxbos stentøj indkøbes allerede i samtiden til museer som Metropolitan Museum of Art i New York, Victoria & Albert i London, Nationalmuseum i Stockholm, Nasjonalmuseet i Oslo samt Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum i Trondheim. Dermed opnår Saxbos vaser, krukker og skåle formgivet af Eva Stæhr-Nielsen og med Nathalie Krebs' elegante glasurer i grønne, blå, brune, gule og hvide nuancer næsten kultstatus som kunstværker, hvilket er et paradoks. Stentøjet er jo produceret for at give hr. og fru Danmark et moderne kvalitetsprodukt til en overkommelig pris. Denne umiddelbare modsætning udfoldes for første gang i udstillingen.

Udstillingen vises fra den 25. januar til den 20. september 2026.

Udstillingen er støttet af: Augustinus Fonden, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Arne V. Schleschs Fond, Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond, Ny Carlsbergfondet, Toyota-Fonden.

Fornem donation fra Lemvigh-Müller Fonden

Fig. 1: Akvarel af Sorgenfri
C.F. Christensen (1805-1883), 1828
18,4x23,9 cm GRH71313
Foto: CLAY Keramikmuseum

Fig. 2: Kop med motiv af Sorgenfri
Foto: CLAY Keramikmuseum

af Allan Andersen, samlingsinspektør

Hempel Glasmuseum i Nykøbing Sjælland har i mange år haft en udstilling af såkaldt prospektporcelæn. Da museet er under ombygning og i fremtiden ønsker at koncentrere sig om glas, har fonden bag samlingen, Lemvigh-Müller Fonden, generøst doneret den historiske samling til CLAY.
Det er en ganske unik samling af prospektporcelæn, det vil sige porcelæn dekoreret med motiver af bygninger og landskaber, som styrker CLAYs mulighed for at formidle denne vigtige genre i dansk porcelænshistorie. Samlingen består primært af porcelæn produceret på Den kgl. Porcelainsfabrik og Bing & Grøndahl. Motiverne er mangfoldige, med en overvægt af kongelige slotte, der primært er malet på kopper og underkopper, men også store vaser, tallerkener og skylleskåle indgår i donationen.

Prospektmaleriets introduktion på Den kgl. Porcelainsfabrik skyldes især den franske porcelænsmaler F.J. de Garmain (1788-1822), som i 1822 er i København, hvor han oplærer brogetmaleren C.M. Intz (1795-1833) i at male landskaber og bygninger efter den nye, franske metode. I modsætning til tidligere, bliver prospekterne nu udført topografisk og perspektivisk korrekte, og de er nøjagtigt udført med mange detaljer. Prospektmaleriet bliver hurtigt populært, og efterspørgslen stiger, så fabrikken i sidste halvdel af 1820'erne må ansætte flere malere.

På Den kgl. Porcelainsfabrik har prospektporcelænet sin største udbredelse i perioden 1825–1880. CLAY råder således allerede over flere stykker i sin samling, heriblandt prøvetallerkener fra Frederik VI's dessertstel, som i øjeblikket kan ses i udstillingen *A Walk with a Dinosaur*.

Der er næppe tvivl om, at dessertstellet er en af de største bestillinger af prospektporcelæn, men det var ikke den første. Året forinden var der bestilt og produceret et andet stort stel til arveprinsesse Caroline, hvortil der også blev produceret et større antal prospekt- og blomstertallerkener.

Prospektmaleri på porcelæn har sin storhedstid, inden fotografiet kommer til. Det betyder, at forlæggene ofte er akvareller. Disse forlæg bliver enten indkøbt, eller fabrikkens malere sendes ud for at male de ønskede motiver. Da det var bekosteligt at sende malerne land og rige rundt, bliver akvarellerne ofte anvendt til flere versioner af det samme motiv. Derfor er der flere eksemplarer af prospektkopperne med Sorgenfri Slot, der ligner hinanden ganske meget.

→

Fig. 3: Kop med motiv af Sorgenfri
Foto: CLAY Keramikmuseum

Fig. 4: Kop med motiv af badeanstalten i Kiel
Foto: CLAY Keramikmuseum

Fig. 5: Kop med motiv af Gottorp Slot i Slesvig
Foto: CLAY Keramikmuseum

En sammenligning mellem C.F. Christensens (1805-1883) akvarel fra 1828 (fig. 1) og kopperne (fig. 2 og 3) viser, at akvarellen sandsynligvis har dannet forlæg for disse stykker. Badeanstalten i Kiel er et motiv, vi også finder på en af kopperne fra Lemvigh-Müller Fonden (fig. 4). Ved at sammenligne motivet med en prøvetallerken fra Frederik VI's dessertstel i CLAYs samling (fig. 6) ses en tydelig sammenhæng.

I CLAYs samling har vi endnu ikke fundet forlægget til badeanstalten fra Kiel, men her finder vi til gengæld flere af de akvareller med motiv fra Hertugdømmerne, som er gengivet på Frederik VI's dessertstel.

Ser vi på koppen med motiv af slottet Gottorp i Slesvig (fig. 5), er det tydeligt, at udgangspunktet må være Jens Peter Møllers (1783-1854) akvarel (fig. 7). Det er bemærkelsesværdigt, at akvarellen er 22 x 42,3 cm, så formentlig er den oprindeligt tiltænkt en større vase. En interessant og sjælden detalje ses i bunden af koppen med motivet af Gottorp, hvor porcelænsmaleren har signeret (fig. 8). Det diskrete 'B' afslører, at maleren er Thorald Brendstrup (1812-1883). Dermed kan vi datere koppen til perioden 1829-1838, hvor Brendstrup arbejder på fabrikken. Desværre er kun få stykker signeret, men ved sammenligning af akvarellerne i CLAYs samling, kan vi komme tættere på en datering af en del af prospektporcelænet.

Registreringen af donationen er ikke afsluttet, så samlingen kan gemme på flere detaljer og endnu mere viden, som hidtil ikke er opdaget.

Fig. 6: Prøvetallerken til Frederik d. VI's dessertstel
Motiv af badeanstalten i Kiel, GRH16205
Foto: CLAY Keramikmuseum

Fig. 7: Akvarel af Gottorp Slot
J.P. Møller (1783-1854), uden år
22 x42,3 cm, GRH71278
Foto: CLAY Keramikmuseum

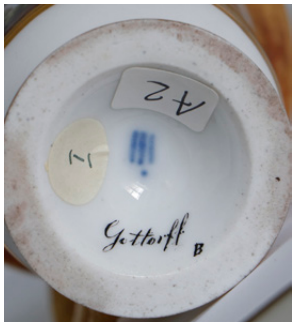

Fig. 8: Bundbillede af kop.
Motiv: Gottorp Slot
Her ses Brendstrups malersignatur, "B"
Foto: CLAY Keramikmuseum

EN UDSTILLING I FORVANDLING

De tre museer. Fra venstre Kunstsilo (Norge), CLAY Keramikmuseum (Danmark) og The Hepworth Wakefield (England)
Foto: CLAY Keramikmuseum

af Sanne Flyvbjerg, kurator

For godt 2 år siden åbnede CLAY Keramikmuseum den største internationale satsning på CLAY til dato, nemlig *Playing with Fire: Edmund de Waal and Axel Salto*. Den engelske forfatter og keramiker Edmund de Waal ville vise forvandlingens drama i Axel Saltos stentøj, men også i hans tegninger, bøger, tekstil- og papirdesign, i alt ca. 180 genstande. Efter premieren på CLAY i 2023 åbnede udstillingen på Kunstsilo i Norge i 2024, og nu er den netop åbnet i sin sidste version på The Hepworth Wakefield i England, hvor den vises til 4. maj 2026.

Udstillingen er en personlig samtale om ler, poesi og kreativitetens uforudsigelige natur. Edmund de Waal forestiller sig at gå en tur med Salto, hvor han observerer sin danske kollegas måde at arbejde på. Udstillingen er derfor iscenesat som en vandring igennem seks rum. Fem af dem præsenterer temaer i Saltos virke: keramikovnen, farve, streg, metamorfose og leg. Det sidste rum er en ny installation af de Waal, hvor han reflekterer over sit kreative møde med Salto, bl.a. igennem nye eksperimenter med porcelæn.

Udstillingen er desuden præget af personlige citater på væggene, hvor de to kunstnere reflekterer over kunsten med egne ord. Deres fælles kærlighed til sprog har også betydet, at et vigtigt element i projektet er en litterær udgivelse, hvor samtalen fortsætter.

Da vi udviklede scenografien sammen med det engelske arkitektfirma HK Architects, var præmissen, at inventaret skulle kunne tilpasses udstillingssalene på de tre meget forskellige kunstmuseer. Dette gav også mulighed for kuratoriske tilpasninger, fordi vi gerne ville kunne strække udstillingens grundfortælling i takt med, at tiden gik. En udstilling, der handler om metamorfose og kreativitet, skulle også gerne kunne forvandle sig løbende.

Kunstsilos store arkitektur og mange udstillingskvadratmeter betød, at værklisten måtte udvides. Der blev tilføjet ekstra paneler i udstillingens pavilloner, som blev fyldt med flere af Saltos skitser og værker på papir fra både CLAYs Royal

Pavillonen Colour
Installationsfoto fra CLAY Keramikmuseum, 2023
Foto: Ole Akhøj
© Axel Salto / VISDA

The Burning Now
Installationsfoto fra CLAY Keramikmuseum, 2023
Foto: Ole Akhøj
© Edmund de Waal

→

Pavillonen Line
Installationsfoto fra udstillingen på Kunstsilo, 2024
Foto: Tor Simen Ulstein
© Axel Salto / VISDA

Pavillonen Play og maleriet *Det brændende Nu*
Installationsfoto fra udstillingen på Kunstsilo, 2024
Foto: Tor Simen Ulstein
© Axel Salto / VISDA

Copenhagen samling og fra Tangen-samlingen. Derudover viste de flere værker af de Waal i et retrospektivt Wunderkammer. Den helt store tilføjelse var dog en nyerhvervelse fra Tangen-samlingen, nemlig maleriet *Det brændende Nu*, hvor kopper falder mod jorden og splintres. Motivet er et afgørende symbol for udstillingen, nemlig skildringen af "det spændte, angstfyldte men mærkeligt fortryllede Sekund", når noget forandrer sig i tid.

På The Hepworth Wakefield er udstillingen udvidet med nye værker af Edmund de Waal. Især de meterhøje krukker *elegies* er en iøjnefaldende tilføjelse, som står placeret rundt omkring den stiliserede keramikovn, der præsenterer 55 stykker af Saltos ekspressive keramik på åbne podier. Dramaet i keramikkens krop er på den måde forstærket ved, at man kan gå rundt om de sorte, taktile objekter, der i øvrigt gerne må berøres. Og oplevelsen bliver kun bedre af, at krukkerne er skabt på Tommerup Keramiske Værksted, imens udstillingen tog form på CLAY i 2023.

Axel Salto var meget internationalt orienteret, og han indgik i samarbejder og kreative dialoger hele sit liv; helt i tråd med grundtanken i *Playing with Fire*. Hvor de to udstillinger i Danmark og Norge har udbredt kendskabet til Edmund de Waals keramik i Norden, er tiden nu kommet til, at Saltos keramik, design og forfatterskab skal præsenteres i England, hvor han stort set er ukendt.

Realiseringen af *Playing with Fire* har krævet et stort logistisk arbejde af alle projektets samarbejdspartnere. Opsætninger, nedtagninger, transporter, værkhåndtering, installering af kompleks scenografi og lyssætning er bare nogle af de opgaver, der har fulgt med. Men det har været det hele værd.

Dette særlige kunstneriske møde har også betydet nye møder for CLAY og en betydelig udvidelse af museets internationale synlighed og netværk. Og Axel Salto er atter sendt på rejse i udlandet, denne gang på helt nye græsgange, hvor hans kunst kan få lidt mere af den internationale opmærksomhed, den fortjener.

The Kiln udefra
Installationsfoto fra The Hepworth Wakefield, 2025
Foto: Michael Pollard
© Axel Salto / VISDA,
Edmund de Waal

FAKTA

Udstillingsprojektet *Playing with Fire: Edmund de Waal and Axel Salto* er baseret på et samarbejde mellem Edmund de Waal's Studio, CLAY Keramikmuseum, Kunstsilo og The Hepworth Wakefield og er muliggjort med støtte fra den filantropiske fond AKO Foundation samt en lang række lokale fonde. Udstillingens Axel Salto værker stammer fra CLAYs samlinger, Tangen-samlingen og private samlere. Sanne Flyvbjerg er kurator på CLAY Keramikmuseum og har, sammen med Edmund de Waal, kurateret de 3 udstillinger og er medforfatter til bogen *Playing with Fire* sammen med Edmund de Waal og hans studio. Bogen kan købes på CLAY Keramikmuseum.

NYT FRA CLAY KERAMIKMUSEUM

Julebordet 2025 på CLAY

Med dette julebord har 10 unge fra Middelfart Kommune valgt at skrue op for hyggen, sødmen, festen og glæden. Hver enkelt unges bidrag er med til at forme et særligt julebord, hvor glæde og kærlighed får lov til at stå i centrum. Kom og se det særprægede julebord i Havestuen på CLAY.

Julebordet 2025
Foto: CLAY Keramikmuseum

Juleåbent

CLAY Keramikmuseum har igen i år valgt at åbne dørene flere dage i julen, og museet kan besøges den 27., 28. , 29. og 30. december fra kl. 10-17. Kom og fang den helt særlige stemning, der er på museet i juledagene.

Omvisning i særudstillingerne

Den 3. februar 2026 afholdes der omvisning for CLAY Venner i de to nye særudstillinger: *Nils Erik Gjerdevik - Mulighedernes rum* og *SAXBO – stentøj til folket*. Det er Anders Kolt Rasmussen og Susanne Bruhn, der står for omvisningerne.
Læs mere på: https://claymuseum.dk/clay-venner-udflugter-og-arrangementer/
Tidspunkter: kl. 10.30–11.30 og kl. 15.30–16.30.
Der er plads til 50 personer på hver omvisning.
Tilmelding er nødvendig, https://place2book.com/da/sw2/sales/45db21eiqq

NYT FRA CLAY VENNERS BESTYRELSE

Generalforsamlingen 2026

Datoen for CLAY Venners ordinære generalforsamling i 2026 er fastsat til søndag den 22. marts. I CLAY Nyt nr. 1, februar 2026 kommer der flere informationer om generalforsamlingen.
Sæt kryds i kalenderen den 22. marts 2026.

NYT FRA CLAY VENNERS BESTYRELSE

Jul på CLAY

Julehilsen til CLAY Venner, 2025

Kære CLAY Venner

Endnu en gang: Julen er på vej.
Lad os bruge anledningen til at gøre status over livet i foreningen CLAY Venner i 2025.

Hvorom alting er, så synes vi i bestyrelsen, at året i CLAY Venner har været både sjovt og hyggeligt, og at udbyttet har været stort. Vi har sammen set en masse smuk keramik og besøgt flere kunstmuseer og seværdigheder også uden for keramikkens verden.
Selv synes vi, at fx udflugten til NordArt er en usædvanlig skøn og stor oplevelse, men også årets sidste udflugt til Tommerup Keramiske Værksted efterfulgt af turen til Langeland med besøg på to seværdige, keramiske værksteder har sat gode spor i os.
Generalforsamlingen er også værd at nævne. Fremmødet var stort, stemningen god og gevinsterne tiltrækkende.

Vi vil gøre det ypperste fremover for at bygge videre på det samspil, vi har haft med jer i 2025 og tage tråden op i 2026, for vores hjerter banker for den gode dialog med jer om stort og småt og ikke mindst om jeres interesse for og viden om keramik og keramikere. Det er imponerende.
Vi sætter pris på jer medlemmer. Tak for jeres medlemskab og interesse for at møde så talstærkt op, når Venneforeningen og CLAY Keramikmuseum inviterer til skønne museumsoplevelser og andre kulturelle arrangementer.

For CLAY Nyt redaktionen er det i år 10 år siden, at vi fuldstændig uerfarne satte os i redaktionsstolen, så hinanden lidt an og spurgte, hvad gør vi så nu? Det er der kommet mange gode oplevelser og et godt samarbejde ud af. Vi sætter punktum for 10-året med et stort, sprudlende julenummer med læsestof til hele julen.

Nu glæder vi os til det nye år, lyset vender tilbage, lad os se fremad.
I ønskes en glædelig jul.

De bedste julehilsner fra CLAY Venners bestyrelse

Udgives af foreningen CLAY Venner
Redaktion: Susan Lejsgaard, susanlejsgaard@gmail.com og Bodil Toft, btoft50@gmail.com
Layout: Heidi Kunst, Kulturkalenderen & Grafisk Bureau
Ophavsret: Redaktionen af CLAY Nyt bestræber sig på at kontakte alle retmæssige ophavsmænd m/k. Eventuelle overtrædelser er sket utilsigtet og uden forsæt

Næste nr. udkommer primo februar 2026